

פרשת המסעות מלמדת אותנו, שכל המסעות של כל יהודי עלי אדמות מלווה בנסים ובנפלאות!!!

ואף נצטוונו על כך בציווי מפורש וזכרת את כל הדרך אשר הוליקך ה' אלקיך זה ארבעים שנה במדבר וגו' למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם (דברים ח, ב-ג).

וביאר הרמב"ן בזה"ל: "יאמר, כי תוכל לדעת שיש בעשיית המצות טובה שלמה ולא יהיה צדיק נעזב ומבקש לחם, כי ה' מפרנס אותך במדבר במעשה נס גדול לכתך אחר מצותיו, וכך פירשתו בפרשת המן (שמות טו, ד) טעם למען ענותך לנסותך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותיו אם לא, כי היה נסיון גדול להם, שלא ידעו עצה לנפשם וינסו במדבר הגדול לא מקום לחם, ואין בידם כלום מן המן, אבל ירד דבר יום ביומו וחם השמש ונמס, ויערבו אליו מאוד, וכל זה עשו לשמור מצות ה' ללכת כאשר יצוה, וה' יכול להוליכם בדרך הערים אשר סביבותיהם, אבל הביאם בנסיון הזה כי ממנו יודע שישמרו מצותיו לעולם", עכ"ל.

הגאון רבי שמחה ברוידיא זצ"ל (בספרו שם דרך) כתב, דהיוצא מדברי הרמב"ן נמצא כי במצות זכרון הדרך שהלכו בני ישראל במדבר ארבעים שנה ישנם כמה הבחנות. ראשית, ידיעת והכרת ההשגחה המופלאה בנסים גלויים שהיתה לישראל במדבר. שנית, הידיעה שיש בקיום המצוות טובה שלימה ובזכות ההליכה בהם זוכים לשכר טוב מהשי"ת. שלישית, הנחלת מידת האמונה והבטחון בהשי"ת, וכמבואר ברבינו בחיי (דברים ח, טו) "כל עינוי המדבר הטורח הגדול שהיה לישראל בו לא היה אלא להבאים לידי נסיון להרגיל טבעם במדת הבטחון ולהכניס בלבם אמונת ה' יתברך עד שיחזרו להם רגילות העבודה לטבע", עכ"ל לענינו.

נמצא שפרשה שלימה נכתבה בתורה, כדי להמחיש ולקבוע לדורות, שכל הנהגת ישראל במדבר היתה בנסים מופלאים בהשגחה פרטית מידו של בורא העולם. ומכאן אתה למד כי גם במצבים הקשים ביותר, קיום המצוות והציות לתורה הקדושה אינו מביא לידי סכנה, אלא אדרבה הדביקות בקב"ה היא המביאה להשגחה פרטית, ולניסים גלויים שנוגדים את כל חוקי הטבע.

« למה נדמו כלל ישראל בלכתם במדבר?? »

ושואל המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעוינשטיין זצ"ל (בספרו אור יחזקאל ח"ג עמ כ"ו), שלכאורה עדיין צריך ביאור, היאך יעלה על דעת מכחיש כדברים האלו, שבגלל כך יצטרך התורה להאריך בתיאור המסעות, הלא כבר מפורש בתורה וחזר ונשנה כמה וכמה פעמים כל ענין יציאת בני ישראל ממצרים ושהותם במדבר ארבעים שנה, ובקשת ישראל מזון לאכול ונתינת המן והשליו, ומדוע א"כ חזרה התורה שנית לבאר כל פרטי המסעות שהיו במקומות רחוקים מן הישוב.

אלא שאפשר לבארו ע"פ דברי הגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר מאמר לג) מוסיף לבאר הדברים באופן נפלא, וז"ל: זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה (ירמיהו ב, ב). אין הכוונה שהלכו במדבר על מנת למות, אלא הלכו על מנת לחיות, והיינו, שאם כי הלכו אנשים נשים וטף ב"מדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים", לא הרגישו בדבר כלל, אלא כאילו הולכים

« מדוע האריכה התורה הק' כ"כ בפרשת המסעות??! »

כתוב בפרשתנו אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים (במדבר לג, א). הנה לכאורה יפלא מאוד, שהתורה מאריכה מאוד בתיאור מסעותיהם של בני ישראל במדבר, בעוד שפעמים רבות בתורה שהתורה מאוד מקצרת, ומפסוק אחד או פרשה קצרה, דורשים חז"ל דינים רבים, וכמעט שאין רמז בפסוק אודות התוכן העצום של המצוה, ודוקא בנושא זה שלכאורה נראה שכמעט אין בו תועלת, האריכה התורה במידה ניכרת.

וכבר הראשונים נדרשו לתמיה זו. הרמב"ן מביא את דברי הרמב"ם **במורה נבוכים** (ח"ג פרק ג) בביאור טעם כתיבת מסעי בני ישראל, וז"ל: "הצורך להזכיר המסעים גדול מאוד, כי הניסים והאותות הנעשיות היו אמיתיות לכל רואיהם, וכנאמר 'אשר עין בעין נראה אלה ה' (במדבר יד, יד), שראו הכל בחוש בעיניהם, כי זה ענין הנס שבעת שאדם רואה אותות ומופתים שהוא היפך הטבע, הרי רואה שיש מחדש לבריאה ואין מציאת לטבע כלל, ולכן יכול לעשות נס ולשנות הכל כפי שיעלה ברצונו ית', אך בעתיד יהיו דברים בשמועה, ויכזיבם השומע וכי'".

ומוסיף הרמב"ם ומזכיר כמה דוגמאות של נסים שהיו לכלל ישראל כגון 'עמידת ישראל במדבר ארבעים שנה'. והנה כאשר נתבונן בזה לבד, באמת נראה בזה נפלאות גדולות לאין שיעור, איך שעם שלם של מליוני אנשים ובעלי חיים לאין שיעור, חיו במשך ארבעים שנה במדבר מקום שםם ללא צומח, וראו הכל בחוש כי ה' מתהלך בקרב מחניך, כי איך יכלו להתקיים במקום שלא עבר בו איש ולא ישב בו אדם, ובאותו המקום שאינו מסוגל כלל לקיום האנושות, התקיימו בני ישראל במשך ארבעים שנה שעליה נאמר לא חסרת דבר, חיים נוחים היו לישראל במדבר, מטות נוחות כמטות של זהב, וכן אמרו חז"ל דומה היתה נסיעת ישראל במדבר לניסעות מלך במרכבתו מתוך מנוחה ושלוה, וכל זה נס גלוי ממש.

וכמו"כ מזכיר הרמב"ם מציאת ירידת המן בכל יום, מזון שמלאכי השרת אוכלים, שהוא מאכל רוחני, והם מקומות רחוקות מן הישוב ואינן טבעיות לבני אדם, לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון, ואמרה התורה לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם (דברים כט, ה).

ועל זה ממשיך הרמב"ם וכותב: "וכאשר ידע הבורא יתברך כי יעבור על אלה האותות מה שיעבור על דברי הימים, לא יאמינו השומעים בהם ויחשבו כי עמידתם במדבר הזה היה קרוב מן הישוב אשר בני אדם שם, כמו המדברות אשר ישכנו שם בני ערב היום, או מקומות אשר יהיה שם חריש וקציר, או יש שם עשבים וצמחים למאכל בני אדם ושיהיה במקומות ההם בורות מים, על כן הרחיק מלבנות בני אדם המחשבות האלה, וחיזק אלה האותות כולם בזכרון המסעות, כדי שיראו אותם הדורות הבאים וידעו האותות הגדולות איך עמדו בני אדם במקומות ההם ארבעים שנה", עכ"ל ק.

ומבואר, שפרשה שלימה נכתבה בתורה כדי להמחיש ולקבוע לדורות שכל הנהגת ישראל במדבר היתה בנסים מופלאים בהשגחה פרטית מידו של בורא עולם.

ועפ"ז מבאר את דקדוק דיבורו הק' של רבי יוסי שאמר 'מתיירא הייתי שמא יפסיקו עוברי דרכים' דייקא, כי לא התיירא מהולכי דרכים שהם יפסיקוהו באמצע תפלתו, אם יעכב בעדם מלהמשיך ללכת, שכן הם מאמינים שמה' מצעדי גבר כוננו וכל עיכוב לטובה, אמנם התיירא מהעוברי דרכים, שכן אותם אנשים לא יסבלו אפילו עכבה של רגע אחד, לרוב בהילות וחפזון נפשם, ואם יראו שהוא מתעכב, הם יפסיקוהו.

ועל פי זה ביאור עוד הא דאיתא בגמ' (תענית כ"ד): שרבי חנניא בן דוסא היה מהלך בדרך, החל הגשם לרדת, אמר רבש"ע כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער, ופסק הגשם. אמר רב יוסף, לא הועילה תפילת הכהן גדול לגבי חנינא בן דוסא. כלומר, תפלת הכהן גדול שהיה מתפלל ביום הכיפורים בקדשי הקדשים 'שאל יכנסו לפניך תפילת עוברי דרכים'.

ומבאר הבן יהוידע, כי תפילת הכהן הגדול הייתה שלא תתקבל תפילת עוברי דרכים, ואילו רבי חנינא בן דוסא לא היה בדרגה פחותה זו אלא הוא היה מהלך בדרך, וכלישנא דגמ' הוה קא אזיל באורחא, ולכן אכן לא הועיל תפילתו של הכהן גדול, כי פשוט לא התפלל על מקרים כמו של ר' חנינא.

ולפי"ז יכולין להבין למה כתיב וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי ה', וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם (במדבר לג, ב), אלא שפרשה זו ללמד יצאה על כל תהלוכות החיים לכל הדורות עולם, כי כל יהודי באשר הוא עובר בימי חייו מסעות ותהפוכות, ופעמים נופלים בלבו הרהורים ומחשבות כזאת וכזאת עלה בחלקי מאחר שנסעתי למקום פלוני מאחר שפגשתי באדם פלוני מאחר שדברתי כך וכך, אויה לי, אילו לא הייתי נוסע ממקום שבתי אלא זה המקום וכן בשאר המקרים הייתי מונע מעצמי מקרה פלוני, והרי הוא גוער בעצמו מה ראיתי לשטות זו ליסע מהתם להכא, הרי תשובתו כאן בפרשה, אינך אלא טועה, כי אדרבה, מאחר שהבורא רצה שיקרה לך כך, על כן הביאך אל זו הדרך ההולכת למקום בו ימצאך המקרה, ולא אתה הלכת בזו הדרך אלא מן השמים הוליכך שם.

ובזה יבואר (עי' י"ט לב), על נכון כפילות התיבות והיפכן ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה', ואלה מסעיהם למוצאיהם, דהנה בני ישראל עברו במ"ב מסעות הללו תהפוכות שונות ומשונות, במרה היו להם מים מרים, ואילו באילים היו להם שבעים תמרים ומים מתוקים, ובמסע אחר כלל לא היה להם מים וכיו"ב בשאר עניינים, כל מסע ועניינו שלו, ומי שאינו מאמין בהנהגת ה' ובהשגחתו הפרטית יחשב שרק מפני שבאו למקום פלוני מצאן כך וכך מכיון שבאו למרה היו להם מים מרים, ואילו היו נמענים מלבוא לשם היו ניצולים ממקרה זה, ועוד יחשוב, מכיוון שבאו לאילים זכו למים מתוקים, ובאמת אינו כן, אלא אדרבה, מאחר שהוצרך לקרות להם מקרה פלוני במקום פלוני הביאם ה' במסע זה, וזהו ויכתב משה כאן הודיע משה לבני ישראל שכל מוצאיהם מלשון מקרה לא מחמת שנסעו אירע להם כן, אלא הכל למסעיהם על פי ה' הקב"ה ציווה שיסע במקום פלוני בכדי שיאירע להם כך וכך, וח"ו מלחשוב ואלה מסעיהם מאחר שנסעו למקום פלוני לכך למוצאיהם מצא אותם פגע פלוני ומקרה פלוני.

העולה מכאן כי הקב"ה מסבב לאדם סיבות שונות ומשונות כדי שיגיע למקום פלוני כי שם הועד לו הקב"ה איזה שליחות ותפקיד בעולמו.

בארץ מיושבת מקום גנות ופרדסים. וזהו חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֶהְבֵּת כְּלוּלָתֶיךָ, שכל הטבעים לא היו קיימים לגביהם ואין לפניהם אלא הקב"ה, ובכל מקום שאמר להם לילך הלכו בו בלא לשים לב למצב הטבע שם. משל לתינוק הנישא בזרועות אמו אשר גם כשהיא הולכת אתו למקום חיות רעות וליסטים, אין התינוק יודע מכך כלום, ואין קיים לגביו אלא זרועות אמו החובקת אותו."

"זוהי כוונת דברי הגמ' (שם) שכיון שנאמר על פי ה' יִחַנּוּ וְעַל פִּי ה' יִסְעוּ כסותר על מנת לבנות במקומו הוא, יש לפרש שהכוונה כי מקומם של ישראל במדבר היה "ע"פ ה'" ולא נשתנה מקומם ע"י שעברו ממקום למקום, שלעולם הם אצל הקב"ה כביכול כתינוק הנישא בזרועות אמו, שגם כשהיא מהלכת ממקום למקום מקומו של התינוק לעולם אחד הוא בזרועות אמו." עכ"ל.

כלל ישראל הגיעו לדרגה הכי גדול במידת הביטחון בהיותם במדבר, בטחו בהקב"ה בטחון מוחלט בטחון בדרגה גבוהה ונפלאה, עד שנחשבו כתינוק הנישא בזרועות אמו, וכמאמר דוד המלך בספר תהלים כְּגִמְלָה עָלַי אִמּוֹ כְּגִמְלָה עָלַי נִפְשִׁי (תהלים קלא, ב). הם אמנם נסעו ממקום למקום ממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות, וכן על זה הדרך ארבעים ושנים מסעות, אבל בכל העת הם חשו שהם נמצאים במקום אחד, תחת כנפי השכינה, הם חשו בזרועותיו של הקב"ה ולא היה מכוחו של שום מסע ארוך ומייגע ככל שיהיה לשנות ההרגש הזה.

« מה ההבדל בין 'הולכי דרכים לבין 'עוברי דרכים'...? »

בספר בן יהוידע (ברכות ג:) כתב לבאר הא דאיתא בגמ' "אמר רבי יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח, ואמר לי, בני, מפני מה נכנסת לחורבה זו, אמרתי לו להתפלל, ואמר לי היה לך להתפלל בדרך, ואמרתי לו מתיירא הייתי שמא יפסיקו בי עוברי דרכים."

וכתב לדייק למה אמר רבי יוסי שמא יפסיקו בי עוברי דרכים ולא אמר שמא יפסיקו הולכי דרכים, על דרך שאמר על עצמו 'פעם אחת הייתי מהלך בדרך' ולא אמר הייתי עובר בדרך.

וכתב הבן יהוידע לבאר, ע"פ מה שכתב הייטב לב (בפירושו לתפלת כהן הגדול ביום כיפור) שישנם שני סוגי אנשים ההולכים בדרך, ישנם אנשים הנקראים הולכי דרכים המרמז על היותם מאמינים באמונה שלימה שעצם הליכתם היא בהשגחה עליונה, והמכין מצעדי גבר מוליכם במקום ובדרך מסוימת מהטעם וסיבות המיוחדות לו. וישנם אנשים הנקראים עוברי דרכים המרמז על היותם חסר מאמונה זו, שאינם רואים מטרה בעצם הדרך, כי אם במקום אשר יגיעו אליו, ועל כן ירצו 'לעבור' את הדרך בחפזון ובהלה ברצונם להשיג עוד. ולא עוד אלא שנראה להם שעל ידי המהירות יוכלו להשיג יותר, ואינם יודעים שהכל נקצב משמים וההשתדלות לא תועיל מאומה להשיג יותר מאשר נקצב להם.

והנפקא מינה ביניהם, שהולכי הדרכים לא ירגזו על עיכוב ומונע בדרכם, שהרי יודעים בבירור שהכל בהשגחתו הפרטית, ומה להם להתרגז ולצאת משלוות נפשם אם הוא רצון ה' שיתעכבו, מה שאין כן עוברי הדרכים ירגזו על כל המעכבם בדרכם, בחושבם כי על ידו יפסידו את תכליתם הדרך אשר הם עתידים לבוא שם.

"...ומי שאינו מאמין בהנהגת ה' ובהשגחתו הפרטית יחשב שרק מפני שבאו למקום פלוני מצאן כך וכך מכיון שבאו למרה היו להם מים מרים, ואילו היו נמענים מלבוא לשם היו ניצולים ממקרה זה, ועוד יחשוב, מכיוון שבאו לאילים זכו למים מתוקים, ובאמת אינו כן, אלא אדרבה..."